

Komşu Ve Komşuluk Hakkı Vaaz

Cenab-ı Allah bizleri aile, cemiyyet, mahalle, köy-şehir, millet gibi topluluklar hâlinde yaratmıştır. Cenâb-ı Hak, bize; namaz, zikir, tesbih gibi ibâdetlerle beraber toplumsal ve sosyal vazifeler de vermiştir. Çevremizde bulunanlara, rahmet ve şefkatle muâmele etmemizi; merhametli, mütevâzı, hizmet ehli, müşfik, rakîk, hassas... hulâsa; kâmil bir mümine yaraşır şekilde davranmamızı istemiştir.

İnsan; içinde yaşadığı topluma karşı çeşitli sorumluluklar taşımaktadır.

- Akrabalık bağları itibarıyla; başta anne-babası olmak üzere, evlâtlarına, eşine, akrabalarına;
- iktisâdî olarak irtibatlı olduğu işçi-işveren, âmir, memur veya müşterilerine;
- vatan bağıyla millete;
- ümmet bağıyla din kardeşlerine;
- insanlık haysiyetiyle bütün insanlığa karşı çeşitli hak ve vazifelere, zimmet ve mes'ûliyetlere sahiptir.

Bu münasebetlerin biri de, mekan paylaşımı ve yakınlığı hukukundan meydana gelen **komşuluktur**.

Cenâb-ı Hakk'ın bizden nasıl bir komşuluk istediğini anlayabilmek için Allah Rasûlü - sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in bu konudaki uyarılarını dikkate almamız gerekir.

Mekke'nin fethi zamanında Benî Kâ'b b. Huzâa kabilesinin sancaktarlarından biri olan Huveylid b. Amr el-Kâ'bî'nin anlattığına göre, birlikte oldukları bir sırada Hz. Peygamber artarda üç kez,

وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ ، وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ ، وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ

“Vallahi iman etmemiştir.” der. Bu sözlere meraklanan sahabeler,

قِيلَ وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ

“Kim, yâ Resûlallah?” diye sorduklarında

Hiz. Peygamber,

الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

“Komşusunun, kendisine kötülük yapabileceği kaygısından kurtulamadığı kimse” cevabını verir.¹

¹ Buhârî, Edeb, 29.

Komşularına kötülük yapabileceği endişesi yaşatan bir kimsenin cennete giremeyeceğini dile getiren ve iyi bir komşuyu mutluluk kaynağı olarak gören Sevgili Peygamberimiz, komşuya yapılan eziyeti ise, şiddetle reddetmektedir. Nitekim bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ

“Allah'a ve âhiret gününe iman eden ya hayır söylesin ya da sussun!

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ

Allah'a ve âhiret gününe iman eden komşusuna eziyet etmesin!

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ

Allah'a ve âhiret gününe iman eden misafirine ikram etsin!”²

Hız. Ali efendimiz, kişinin komşularına karşı böbürlenmesinin kıyamet alâmetlerinden olduğunu belirtmektedir.

Peygamber Efendimiz (sav) kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevaplarda çok fazla nafîle oruç tutmasa, namaz kılmasa veya sadaka vermese bile komşusunu rahatsız etmeyen kimsenin cennete gireceğini, çok namaz kıldığı, oruç tuttuğu ve sadaka dağıttığı hâlde komşusuna eziyet veren kimsenin ise cehenneme gireceğini belirterek³ bir başka yönden güzel komşuluğun önemine dikkatlerimizi çekmiştir.

İnsanların maddi durumları birbirlerine eşit olmasa da Hız. Peygamber onları komşularına ikram etmeye teşvik-etmiştir. Komşunun ikramını küçümsememe konusunda vurgu yapan Allah Resûlü, evi idare eden kadınlara hitaben şöyle buyurmuştur:

يَا نِسَاءَ الْمُؤْمِنَاتِ لَا تَحْقِرَنَّ إِحْدَاكُنَّ لِجَارَتِهَا وَلَوْ كُرَاعَ شَاةٍ مُحَرَّقًا

“Ey mümin hanımlar! Sizden biri (pişirilirken) yanmış koyun paçası dahi olsa komşusu tarafından kendisine ikram edilen şeyi küçümsemesin.”⁴

Rahmet Peygamberi'nin **fakir bir sahebe olan Ebû Zerr'e** Komşuya yapılacak ikram konusunda yaptığı tavsiye son derece dikkat çekicidir:

إِذَا طَبَخْتَ مَرَقًا فَأَكْثِرْ مَاءَهُ ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتِ مَنْ جِيرانِكَ فَأَصِيبْهُمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ

“Çorba pişirdiğinde suyunu biraz fazla koy, sonra komşularına bak, uygun bir şekilde çorbandan onlara da ikram et.”⁵

² Buhârî, Rikâk, 23.

³ İbn Hanbel, II, 440.

⁴ Muvatta', Sıfatü'n-nebî, 10

Allah Resûlü, yaptığı tavsiyelerin ne kadar anlamlı ve önemli olduğuna vurgu yapmak ve komşunun gözetilmesini sağlamak için

مَا يُؤْمِنُ مِنْ بَاتٍ شَبْعَانٍ وَجَارِهِ طَاوٍ إِلَى جَنْبِهِ

“Yanı başındaki komşusu açken, tok yatan kimse iman etmemiştir.”⁶ uyarısını yapmakta, komşuya ikramda bulunmayı ve hediyelerle de gönllerini almayı istemektedir.

Rahmet Peygamberi, Yakın komşunun hak ve hukukta önceliği olduğunu belirtmiştir.

Hiz. Âişe'nin “Ey Allah'ın Resûlü iki komşum var, ikramda bulunurken hangisinden başlayayım?” diye sorusuna “*Kapısı (sana) en yakın olandan başla.*” cevabını vermiştir.

İzzet ve ikramda konusunda öncelik hakkına sahip olan komşu, alım-satımda da “şuf'a” yani “komşuluktan kaynaklanan öncelik hakkı”na sahiptir. Şöyleki Sevgili Peygamberimiz, bir kişinin evini veya tarlasını satın almada komşusunun öncelik hakkına sahip olduğunu belirtmiş,

مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَأَرَادَ بَيْعَهَا فَلْيَعْرِضْهَا عَلَى جَارِهِ

bir kimsenin komşusuna teklif etmeden sahip olduğu malı veya hissesini satmaya kalkışmamasını söylemiştir.⁷

Peygamberimizin komşu hakkındaki uyarılarına kulak veren bir mümin, komşuya zarar verecek veya onun rahatsız olmasına sebep olan davranışlardan kesinlikle uzak duracak, kendisi için istediğini onun için de arzu edecek, kendisi için arzu etmediği şeyi onun için de istemeyecektir.

Çünkü komşuluk ona bir ayrıcalık sağlamaktadır. Komşuya yapılan herhangi bir fenalık ya da verilen zarar, diğerlerinden farklı değerlendirilmektedir.

Allah katında en büyük günahın ne olduğunu soran Abdullah b. Mes'ûd'a Hiz. Peygamber, yaratan ve yaşatanın Yüce Allah olduğu hâlde O'na şirk koşmanın, fakirlik endişesiyle çocuğunun canına kıymanın ve **komşunun karısıyla zina etmenin** en büyük günahlar olduğunu söylemiştir.⁸

Sevgili Peygamberimiz, komşunun gözetilip kollanmasını, iyi yönlerinin anlatılmasını istemiş, onun hoş olmayan ve özel hayatla ilgili hâllerinin ifşa edilmesini ise yasaklamıştır.⁹

Müslüman, komşusu yardım talep ettiğinde onu geri çevirmeyen, borç istediğinde elinden geldiğince onu destekleyen, muhtaç olduğunda elinden tutan, hastalandığında ziyaretine

⁵ Müslim, Birr, 143.

⁶ İbn Ebû Şeybe, Musannef, İmân ve rü'yâ, 6.

⁷ İbn Mâce, Şuf'a, 1.

⁸ Müslim, İmân, 141

⁹ Ebû Dâvûd, Edeb, 38

giden, acı tatlı gününü onunla paylaşan, öldüğünde cenazesinde bulunan, onun evine ve ailesine zarar vermeyen, ona ikramda bulunan ve saygı gösteren kimsedir.¹⁰

Kişinin dünyada saadetine vesile olacak, âhirette ise kendisi hakkında şahitlik yapacak komşusunun seçimine dikkatleri çekmek isteyen Merhamet Elçisi şöyle buyurmuştur:

الْتَمِسُوا الْجَارَ قَبْلَ الدَّارِ ، وَالرَّفِيقَ قَبْلَ الطَّرِيقِ

*“Ev almadan önce komşu, yola çıkmadan önce de arkadaş arayın.”*¹¹

¹⁰ Beyhakî, Şuabü'l-îmân, VII, 83.

¹¹ Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, IV, 268.